

Yeni Bir 'Can'da İlk Nefes...

Prof. Dr. Nesrin Moğulkoç

Jale Alem, PhD

ÖÇM Grubu Öğrencileri

Bahadır Kuşçu, Bedirhan Aydemir,
Burak Köksal, Hatun Kalul,
Setayesh Ahaninjan, Simge Kirenci

Kamil Hamildullah

PAH Sklederma Hasta Derneği Başkanı

Gün boyunca, bilincinde olsak da olmasak da hiç aralık vermeden, dünya üzerinde yaşadığımız her saniye, beynimizin akciğerlerimize gönderdiği tek bir komutla hayata tutunuyoruz: 'Nefes al, nefes ver, nefes al nefes ver...' Peki bizler günde yaklaşık 23 bin kez tekrarladığımız bu yaşam dürtümümüzün ne kadar farkındayız? Hatta bilinçli olarak nefes çalışmalarını yaparken, nefes tekniklerinin aktarıldığı uygulamalara katılırken bile bu hayati fonksiyonun somut gerçekliğinin ne kadar farkındayız? İşte tüm bunlar tam anlamıyla ancak salt gerçekle karşılaştığı zaman bir insanın nefesin ne kadar kıymetli olduğunun bilincine varmasını sağlıyor. Tam bu noktada Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları tarafından Dr. Nesrin Moğulkoç Bishop liderliğinde gerçekleştirilen Özel Çalışma Modülleri (ÖÇM) projesi, bizleri bu salt 'gerçek' ile çarpıcı bir şekilde buluşturan bir uygulama oldu.

İleri derece akciğer yetmezliği bulunan ve akciğer nakline aday veya hâlihazırda akciğer nakli olan hastalarla sanal ortamda da olsa yüz yüze görüşmelerin yapıldığı bu uygulama; ortak bir dünyada yaşıyor olduğumuzu bilsek de fark etmediğimiz herkesin aynı 'nefes'le hayatını sürdürmediği gerçeğini tüm çıplaklığı ile bizlere hatırlatmayı başardı.

Doktor - Hasta İlişkisi

Toplumun bilinçlendirilmesi adına, doktor ile hasta arasındaki diyaloga bir parantez açılması bu kapsamda önem arz eder. Aşağıda alıntılanıldığı üzere, Johns Hopkins Tıp Fakültesi seçmelerini yürüten Dr. Weiss'in yaşadıkları, gerçek yaşamdan bir örnek olay olarak durumu çok net somutlaştırmaktadır:

"Çok uzun yıllar önce 11 yaşındaki bir çocuk, apandisiti patlayınca hastaneye kaldırılıyor. Üç ay hastanede yatıyor. Çok ciddi bir mide enfeksiyonu var. O dönemin ilaçları durumu kontrol altına alacak yeterlilikte değil. Sonuçta çocuk iyileşiyor. Bu süreç içerisinde onu hayata döndüren doktor ve hemşirelerle ilgili her şeyi öğrenmek istiyor. Yıllar sonra çocuk büyüdüğünde, yaşadığı bu deneyim CV'sinde yer almıyor. Ancak Johns Hopkins Tıp Fakültesi'ne kabul edilecek öğrenci adaylarını seçen kişi görevine atanıyor. Dr. Weiss'in çocuklukta yaşadığı bu deneyim, bir doktorun hastasına olan yaklaşımının ne kadar büyük önem taşıdığını ona öğretiyor. Bu yüzden adayları seçerken en iyi notlara sahip olanlar ya da en havalı mektupları yazarları değil, en şefkatli ruhları da seçmeye çalışıyor."

Gerçekleştirilen ÖÇM çalışması da bu gerçekliğin değerini açıkça ortaya koymuştur. Bu nedenle ÖÇM tipi yüz yüze buluşmalar benzeri oluşumlar, doktorların hastalara yaklaşımlarının gelişimi noktasında da büyük fayda sağlar.

İlgili çalışmanın akciğer hastalıkları ve akciğer nakli ile ilgili olarak yapılması örneğinden gidildiğinde, faydanın ilk etapta doktorun hasta algısı açısından bilinçlenmesiyle sağlandığı görülür. Geleceğin doktorlarının hastalarının fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak yaşadıklarını onları birebir görebek ve duyarak anlaması, birer 'birey' olarak algılaması açısından önemli bir başlangıç noktasıdır. Böylece de hastanın, tanı ve tedavi süresince doktorundan kendisine nasıl yaklaşmasını beklediğinin yanı sıra, doktorunun ona bilgilendirmeyi hangi dozda ve tutumda aktarmasını dilediği, hastaların kendi ağzından öğrenilmiş olmaktadır. İşte bu kapsamda hastaların temelde iki ana gruba ayrılabilirdiği dikkat çeker:

a) Tedavi sürecinin zorluğu, onları nelerin beklediği, olası riskler, olumsuz gelişme potansiyelleri vb. konularda çoğunlukla hastaların bir kesiminin her şeyi tüm açıklığıyla duymak istediği görülür.

Özellikle de karşılardakini kendileri gibi görmelerini doktorlarından beklemediklerini belirtir bu kesim. Ayrıca günümüzün en pratik bilgi öğrenme yolu olarak başvurulan internette, konuya dair çok fazla bilgi olduğu için ilgili hasta grubundakiler, doktorlarından net ve tam bir açıklama edinme gereksinimindedir.

b) Diğer kesimin ise durumun tüm gerçekliğiyle kendilerine anlatılmasına henüz hazır hissetmediği görülür. Hastalığı kabullenmeye zorlandıkları için doktorlarından tüm bilgileri ilk anda tamamiyle duymayı tercih etmemektedirler. Bu hastaların, hafifletilerek ve zamana yayılarak bilgilendirilmeyi istediği anlaşılır. Kaldı ki her şeyin birden duyulması, bazı bireyleri önemli ölçüde korkutabilmektedir. Hatta öylesine korkulduğu için mecbur kalıncaya değin, nakil ekibiyle görüşmeyi reddedenlerin olduğu görülür. Dolayısıyla iki temel hasta grubu, aktarıştaki üslup açısından büyük fark taşır. Bu nedenle doktorların hastalarına yaklaşırken, onlara durumlarını açıklarken kesinlikle hastaya göre, yani 'kişiye özel' bir yaklaşım sergilemesi gerekliliği ortaya çıkarır.

Hastalarla öncelikle empati kurulup, nasıl biri oldukları anlaşılmalıdır. Ardından onların beklentilerini karşılayabilir, tedavilerini kabullenişlerini kolaylaştırabilir bir yol seçilmelidir. Ayrıca hastalıkla birlikte değişen hayatları, yaşadıkları zorluklar ve tedavi süreçlerini nasıl geçirdikleri ile ilgili bilgi sahibi olunması, doktorlar nezdinde empati kurulabilmesini kolaylaştırır. Diğer yandan hastanın, doktorunun her zaman yanında olduğunu ve onun için değerli olduğunu bilmesi, kendisi adına büyük bir mutluluk ve umut kaynağı olmakla kalmamakta, tedavisini sahiplenip özen göstermesini, ilaçlarını titiz bir şekilde takip etmesini sağlamaktadır. Ayrıca hastanın nakil beklerken moralinin yüksek olması, birebir doktoruna duyduğu güvene bağlıdır. Hatta hastalar süreç boyunca ve sonrasında, doktorunun kendisini arayıp hatırlarını sormasının dahi kendilerini ne kadar sevindirdiğini şükranla belirtirler. Böylece hastaya uygun yaklaşım belirlenmesi; hem hastalığın ilk

aktarımında hem de tedavi sürecinde belirgin fark yaratarak çift yönlü bir etkiye sahiptir.

Tüm bunlar da doktorun sadece tıbbi bilgilerle donatılmış biri olmaması gerekliliğini işaret eder. Hastasını hastalığı dışında da anlayan ve ona, onu anladığını gösteren, hissettiren, hastasını sahiplenen, güven ve moral veren hassas biri olması demektir. Eş deyişle, doktorun hastaya 'tedavi edilecek hastalık gözüyle değil, iyileşmek isteyen bir birey' gözüyle bakabilmesidir. Bu nedenle, temelde henüz tıp eğitimi alınırken insani yaklaşım olgusunun aday doktorların bilincinde yer edebilmesinin sağlanması, ilgili tutumu çok daha yapılabılır kılma adına kıymetlidir. Öyle ki mevcut koşullarda öğrenciler genellikle akademik bilgiye maruz kalmakta, yok denecek kadar az bir oranda hastaların psikolojileri, duygu durumları hakkında bilgi alabilmektedir fakat onlar da hastalara karşı hekim olarak sergilemeleri uygun düşen tutumları sergileyebilmeyi ve onlarla empati yapabilmeyi ancak hastalarla konuşarak öğrenebileceklerinin bilincindedir. Bunu sağlayan hususlardan biri, bölüm başında ifade bulduğu üzere ÖÇM tipi projelerdir.

Bir diğeri de hastaların kendilerine faydasının altını önemle çizdiği hasta bilgilendirme toplantıdır. Çünkü doğru kaynaklara ulaşma açısından ilgili makaleleri, broşürleri, kitapları kendileri okusa da aksi hâlde 'grupça danışabilme' hususu eksik kalır. Oysa tüm kalemlerin bir arada hayat bulması, hastaların bilinçli olmasını sağlamaktadır ki bu da hasta-doktor diyalogunun kalitesini yükseltir. Sonuç olarak; doktor-hasta ilişkisinin geliştirilmesinden organ nakli ihtiyacı duyulabilen hastalıklar konusunda halkın bilinçlendirilmesinin yanı sıra, organ bağışına dair sağlıklı bir bilinç oluşturulması yönünde çalışmaların etkin bir şekilde hayata geçirilmesine, ilgili hastalıklarla yaşamını sürdüren kişilere gerekli maddi desteğin kolaylıkla sağlanmasından psikolojik yardım boyutunda yapılabileceklerin de ortaya konmasına değin, her bir adımın tek bir hedefi vardır: Nakil sonrası hayalleri gerçek kılabilmek.

Doktor-hasta ilişkisinin geliştirilmesinden organ nakli ihtiyacı duyulabilen hastalıklar konusunda halkın bilinçlendirilmesi, organ bağışına dair sağlıklı bir bilinç oluşturulması yönünde çalışmaların etkin bir şekilde hayata geçirilmesi, ilgili hastalıklarla yaşamını sürdüren kişilere maddi destek, psikolojik yardım gibi atılacak her bir adımın tek bir hedefi vardır: Nakil sonrası hayalleri gerçek kılabilmek. Bedenlenmiş birer ruh olduğumuz fikrini ötelemeyip toprak değil, can olmak adına, organ bağışçısı olarak 'hayata bir nefes' vermek gibisi yoktur bu dünyada.

Yaşamlarını bir anlamda, bekleme durumuna getirip hayallerini öteleyenlerin dileklerinin ise genel çerçevede dostlarla kolaylıkla bir araya gelip gezebilmek, hiç gidilmeyen yerleri ziyaret etmek vb. olduğunu bilmek dahi, aslında tüm arzulananın, hayatın normal akışına yeniden uyumlanabilmek olduğunu gösterir bize. O yüzden bizlere devam etmesini gerçek kılabilmek amacıyla yapabileceklerimizi hatırlamak ve somutlaştırmaktır. Çünkü, bedenlenmiş birer ruh olduğumuz fikrini ötelemeyip toprak değil, can olmak adına, organ bağışçısı olarak 'hayata bir nefes' vermek gibisi yoktur bu dünyada.